

taphors, 148.

David ZAREFSKY, *The Lincoln-Douglas Debates Revisited: The Evolution of Public Argument*, 162.

Margarita ELOQUENTIAE, *Classical and Medieval Rhetorical Traditions in Traversagni's*, 185.

FILM QUARTERLY

Uitgegeven door: The University of California Press, Berkeley, California 94720
ISSN 0015-1386

Vol. 39, nr. 1, Fall 1985

Alan ROSENTHAL, *When the Mountains Tremble: An Interview with Pamela Yates*, 2.

Leonard J. LEFF, *Reading Kane*, 10.

David BALDWIN, *L'Atalante and the Maturing of Jean Vigo*, 21.

David PAUL, *A Love in Germany*, 27.

Julianne BRUTON, *Pedro and the Captain*, 30.

Alan WILLIAMS, *Standard Gauge*, 32.

Scott MacDONALD, *So Is This*, 34.

K. George GODWIN, *Eraserhead*, 37.

COMMUNICATIONS

Uitgegeven door:

Le Centre d'Etudes Transdisciplinaires.
Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales.

Bij: Editions du Seuil

27, Rue Jacob, F-Paris 6^e

ISSN 0588-8018

Nr. 43, 1986.

Tzvetan TODOROV, *Le croisement des cultures*, 5.

Luc FERRY et Alain RENAULT, *le fondement universel des droits de l'homme*, 27.

François HARTOG, *L'œil de l'historien et le voix de l'histoire*, 55.

Clifford GEERTZ, *Diapositives anthropologiques*, 71.

François JULLIEN, *Le plus long détour*, 91.

Abdelwahab MEDDEB, *La religion de l'Autre*, 105.

Pascal BRUCKNER, *Le cosmopolitisme comme débris*, 117.

Louis DUMONT, *L'individu et les cultures*, 129.

Dominique SCHNAPPER, *Modernité et acculturations*, 141.

Dean MacCANNELL, *Tourisme et identité culturelle*, 169.

Harald WEINRICH, *Petite xénologie des langues étrangères*, 187.

Antoine BERMAN, *La terre nourrice et le bord étranger*, 205.

Richard RODRIGUEZ, *Souvenirs d'une enfance bilingue*, 225.

Nancy HUSTON et Leïla SEBBAR, *Lettres parisiennes*, 249.

uit de literatuur

KUNST

John A. WALKER,
Art in the Age of Mass Media,
Pluto Press, London, 1983, 124 blz., geïll.

De auteur onderzoekt in dit werkje in welke mate het produceren van kunst nog zin heeft in een maatschappij die steeds sterker beheerst wordt door de massa-media.

Uitgaande van de idee dat de zg. 'klassieke kunsten' hun bestaansrecht verkrijgen door het benadrukken van de elite status van hun produkten — er wordt van elk kunstwerk slechts één exemplaar vervaardigd — stelt de auteur dat deze manier van kunst bedrijven zich, noodgedwongen, slechts richt tot de 'happy few'.

Daar tegenover poneert hij de 'pop art', de kunstvorm of -uiting die vertrekt van het besef van de macht van de massa-media. Enerzijds komt de pop art aan de massa-media tegemoet door elementen uit de massamedia — zowel hard- als software — te integreren in de kunstprodukten. Anderzijds vervaardigen vele kunstenaars hun werken vanuit de idee dat een kunst-object eenvoudig en snel kan geproduceerd worden, waarbij het mogelijk aan economische waarde verliest, maar aan de andere kant toegankelijk wordt voor een breder publiek.

De auteur vermijdt de stellingname niet dat de toegankelijkheid van pop art eerder een ideaal dan een realiteit is, wat aangetoond wordt door de prijzen die men tegenwoordig neertelt voor een 'echte Warhol' of een 'originele Lichtenstein'.

Dit boek verschaft in ieder geval een interessante, soms alternatieve kijk op het kunstgebeuren van de jaren '70 en '80.

K.V.

SEMIOTIEK

U. ECO, V.V. IVANOV en M. RECTOR,
Carnival I,
Mouton Publishers, Berlin — New York — Amsterdam, 1984, 165 blz., geïll.

Dit als nr. 64 in de reeks **Approaches to Semiotics** uitgegeven werkje, bevat naast een uitgebreide tekst van Monica Rector, twee kortere bijdragen van resp. Umberto Eco en (in vertaling uit het Russisch) V.V. Ivanov, waarin de bekende opvatting van Bachtin over carnaval besproken wordt. Eco staat sceptisch tegenover Bachtins visie op carnaval als een omkering van de gevestigde orde, een vorm van transgressie en revolutie. Ivanov werkt deze

visie daarentegen veeleer uit en brengt hierbij voorbeelden aan uit diverse cultuursferen.

In 'Code and message of Carnival' analyseert M. Rector in de beste structuralistische tradities (d.w.z. vanuit pertinente opposities) het carnaval in Rio de Janeiro op basis van de structurele verschillen die de diverse 'escolas-de-samba' van elkaar onderscheiden en waardoor deze elk een andere functie en betekenis hebben tijdens het carnavalgebeuren.

Deze analyse wordt — op een fascinerende manier — doorgevoerd op alle niveaus die relevant lijken: de gezongen liederen, de kledij, de manier van dansen...

Men kan zeggen dat, zo dit boekje dan al niet het laatste woord levert over het fenomeen 'carnaval', het alleszins drie waardevolle teksten bevat.

L.V.P.

Asghar Talaye MINAI,
Architecture as Environmental Communication,
Mouton, Berlin — New York — Amsterdam, 1984, 368 blz.

Dit boek werd als nr. 69 uitgegeven in de reeks **Approaches to Semiotics**, een feit waarmee de auteur blijkbaar niet al te gelukkig is en dit dan ook een paar maal zegt. Het werk heeft inderdaad weinig of niets met semiotiek te maken, doch bekijkt integendeel — zoals trouwens uit de titel blijkt — de architectuur als een vorm van communicatie.

Hiermee zijn echter nog niet alle peripetieën van de baan.

De oorspronkelijke opzet was het uitwerken van een theorie over 'environmental communication' en het toepassen van deze theorie op de architectuur. Maar, aldus de auteur, naargelang de werkzaamheden vorderden, bleek dat alleen reeds de theorie een boekwerk in beslag nam. Onderhavig werk bevat dus alleen maar het theoretische en filosofische raamwerk, een tweede volume zou dan de toepassing moeten brengen. Dat het eerste gedeelte zo uitgebreid is geworden is niet verwonderlijk, wanneer men weet dat de auteur vertrekt vanuit een afwijzing van de bestaande benaderingen en de bestaande architectuur en derhalve vanuit het plan een nieuwe en alles omvattende visie uit te werken. Het resultaat van dergelijke, op een tabula rasa gebaseerde ondernemingen, is voorspelbaar: een bouwwerk van uiteenlopende ideeën, auteurs, theorieën dat iedere elegantie mist, in het luchtledige hangt en niet in staat is lange tijd de interesse van de lezer vast te houden.

L.V.P.

Eindelijk voor België

ALLES OVER ALLE MEDIA IN EEN PRAKTISCH WERKINSTRUMENT

DE MEDIAGIDS bundelt voor het eerst alles over alle media in België. Theoretische, praktische en juridische informatie die u tot nu toe verspreid over vele boeken, brochures en commerciële gidsjes vond, hebt u nu in één werkinstrument, gebruiksklaar op de schrijftafel. Samen met alle nuttige cijfers, namen, adressen én telefoonnummers. Alleen de MEDIAGIDS biedt u zo'n volledig, up to date én praktisch overzicht van alles wat u op mediagebied ontdekken en benutten kunt!

DE MEDIAGIDS is een losbladig opbouwboek. Dat moet wel, want een snelle evolutie dringt *konstante actualisering* op. U abonneert u op de MEDIAGIDS tegen slechts 1.495 fr en ontvangt meteen het basiswerk in een stevige ringmap. Per kwartaal krijgt u een nieuwe aflevering van ± 150 pagina's tegen slechts 6,5 fr per pagina. En uiteraard sturen we u ook regelmatig actualiseringssupplementen. Zodat uw media-databank echt bij de tijd blijft!

Want u kunt u niet veroorloven uw mediamogelijkheden niet steeds perfect te kennen!

Kluwer MEDIAGIDS. Het Belgisch media-logboek waar mee te werken valt.

- Audio – Boeken
- Dagbladen, weekbladen, tijdschriften
- Public Relations
- Radio en televisie, openbaar en privé
- Reklame
- Telekommunikatie en telematica
- Video, film, foto en AV-middelen én een
- volledig hoofdstuk Mediarecht.

M.m.v. vele prominente mediadeskundigen, waaronder Guido Fauconnier (hoofdredakteur), Frans De Clerck, Dirk De Grooff, Gust De Meyer, Patrick Herroelen, Jean Hoet, Hugo Morrens, Leo Neels, Lucas Tessens, Carlo Van Baelen, Johan Van Heddegem, Theo Van Roy, ...

Ja, ik abonneer me op de MEDIAGIDS!
Ik betaal 1.495 fr met het overschrijvingsbulletin, dat u me samen met het basiswerk (MEG B001) toestuurt. Per kwartaal ontvang ik automatisch een nieuwe aflevering van de Mediagids, tegen paginaprijs (momenteel 6,5 fr).

Naam: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

Tel. nr.: _____

BTW nr. _____

Handtekening _____

Terug te zenden in open, ongefrankeerde omslag naar Uitgeverij Kluwer, Santvoortbeeklaan 21-23, 2100 Deurne

NIEUWE MEDIA

Gerald M. GOLDHABER, Harry S. DENNIS, Gary M. RICHELTO, Osmo A. WIIO, **Information Strategies - New Pathways to Management Productivity**, Ablex Publishing Corp., Norwood/New Jersey, 1984, 366 blz.

Dit boek handelt over organisatiecommunicatie, in casu over de wijze waarop managers in hun bedrijf of organisatie de interne en externe informatiestroom op een efficiënte wijze moeten organiseren.

In een eerste deel wordt de zg. "Theory of information power" uiteengezet. De auteurs beschrijven de interne en externe omstandigheden (variabelen) die het informatiepatroon in een bedrijf of organisatie kunnen beïnvloeden. De "informatie-macht" kan dan worden bereikt door de juiste manipulatie van deze variabelen.

In een tweede deel worden de belangrijkste persoonlijke, relationele en organisatorische communicatievariabelen beschreven die deel uitmaken van een totaal informatiesysteem. In deel 3 geven de auteurs een aantal methoden en technieken voor de analyse en in het kaart brengen van het eigen bestaande informatiesysteem. In dit hoofdstuk wordt ook uitgelegd hoe dit systeem effectiever kan worden gemaakt.

De auteurs besluiten met een overzicht van de resultaten van een aantal wetenschappelijke onderzoeken op dit vlak in de V.S., Canada en West-Europa.

D.D.G.

Lorne A. PARKER, Christine M. OLGREN, (ed.), **The Teleconferencing Resource Book: a Guide to Applications and Planning**, North-Holland, Amsterdam/New York/Oxford, 1984, 439 blz.

Teleconferencing is een verzamelnaam voor verschillende televergadersystemen als computerconferencing, audio (graphic) conferencing en videoconferencing.

Naast een aantal technisch-georiënteerde bijdragen bevat deze publikatie artikelen over het gebruik van de verschillende teleconferencingssystemen voor opleiding, marketing en vergaderen-op-afstand in verschillende sectoren zoals het bedrijfsleven, onderwijs, gezondheidszorg en overheid.

Erg interessant zijn de case-studies met getuigenissen van gebruikers over hun ervaringen met televergadersystemen.

D.D.G.

Armand MATTELART, Yves STOURDZE, **Technology, Culture and Communication**, North-Holland, Amsterdam, 1985, 244 blz.

Dit boek bevat het verslag van een rapport dat in opdracht van de Franse minister van Industrie en Onderzoek werd uitgevoerd. Het is de

synthese van een groot aantal analyses en discussieverslagen van communicatiedeskundigen.

In een eerste deel wordt een overzicht gegeven van het communicatiewetenschappelijk onderzoek dat in Frankrijk de laatste 15 jaar werd uitgevoerd. Het betreft hier studies over de geschreven pers, de bioscoopfilm, de culturele industrie, het gebruik van media in het onderwijs en experimenten met nieuwe media. In een tweede deel wordt ingegaan op nieuwe tendenzen en invalshoeken van wetenschappelijk onderzoek in relatie met de verschuivingen in de cultuur- en media-industrie, niet enkel in Frankrijk, maar in de hele wereld.

Een laatste deel beschrijft een aantal nieuwe beleidsstructuren die een goede onderzoeks- en ontwikkelingspolitiek ten goede zouden komen.

D.D.G.

J.M. BENNETT, T. PEARCEY, **The New World of the Information Society**, North-Holland, Amsterdam, 1985, 886 blz.

Dit boek bevat 141 referaatteksten van het zevende "International Conference on Computer Communication", een congres dat in oktober 1984 plaats vond in Sydney (Australië). Dit verzamelwerk is opgesplitst in 4 grote thema's. De bijdragen uit de eerste sessie hebben hoofdzakelijk betrekking op het telecom-

municatiebeleid in de wereld (vooral de V.S. en Japan). Het tweede thema handelt over kantoorautomatisering, lokale netwerken en sociaal-culturele aspecten van de informatiesamenleving. In een derde sessie wordt hoofdzakelijk ingegaan op de technologische ontwikkelingen van telecommunicatienetwerken (packet switching, satellieten, ISDN). Tenslotte bevat de laatste sessie een aantal specifieke topics, zoals artificiële intelligentie, elektronisch bankieren, computer-beveiligingssystemen, e.d.

D.D.G.

Robert JOHANSEN, **Teleconferencing and Beyond - Communication in the Offices of the Future**, Mc Graw - Hill Publications, 1984, New York, 185 blz.

Dit boek is een verzameling bijdragen van verschillende onderzoekers medewerkers van het Californische Institute for the Future (ITFF), en is de neerslag van 15 jaar onderzoek over en experimenten met televergadersystemen. Het resultaat is een erg interessant naslagwerk over teleconferencing, dat is uitgewerkt in functie van concrete vragen die een potentiële teleconferencinggebruiker zich zou kunnen stellen. Onder andere proberen de auteurs een antwoord te formuleren op vragen als: "Wat moet ik (niet) verwachten van televergadersystemen?", "Wat zijn de ervaringen van proefgebruikers?", "Wat zijn de mogelijke gevolgen van de massale introductie van televergadersystemen op het werkmilieu?", e.d. Alle bijdragen zijn rijkelijk gestoffeerd met on-

derzoekgegevens van het IFTF.

D.D.G.

Joop RAMONDT, Gerard SCHOLTEN, **De Stille Voorhoede - de grafische bedrijfstak temidden van economische en technische turbulentie**, Stenfert Kroese, Leiden/Antwerpen, 1985, 204 blz.

Het centrale thema van deze (industriële) sociologische studie is het spanningsveld tussen de arbeidsmarkt in de grafische sector en regelgeving, in een context van organisatorische beheersing.

In het eerste hoofdstuk wordt een korte schets gegeven van de historische achtergrond van de grafische arbeidsverhoudingen. In hoofdstuk 2 wordt een beeld gegeven van de ontwikkelingen op de lokale (Nederlandse) arbeidsmarkt onder invloed van technologische ontwikkelingen. In hoofdstuk 3 wordt de invloed van technologische ontwikkelingen gedetailleerd nagegaan bij de toepassing van een elektronisch tekstverwerkingssysteem op de redactie van de Perscombinatie N.V. Deze ervaringen worden in hoofdstuk 4 in het breder kader geplaatst van de institutionele herziening van de arbeidsmarktbetrekkingen in de grafische industrie als geheel. In hoofdstuk 5 verschuift de aandacht naar de invloed van economische veranderingen op de grafische arbeidsverhoudingen. In het slothoofdstuk wordt behandeld hoe technologische en economische veranderingen de geïnstitutionaliseerde betrekkingen op de proef stellen.

D.D.G.

FILM

Sidney ROSENZWEIG, **Casablanca and other major films of Michael Curtiz**, UMI Research Press, Ann Arbor, Michigan, 1982, 228 blz., illus.

Jeffrey Brown MARTIN, **Ben Hecht: Hollywood screenwriter**, UMI Research Press, Ann Arbor, Michigan, 1985, 254 blz., illus.

Robert STAM, **Reflexivity in Film and Literature: From Don Quixote to Jean-Luc Godard**, UMI Research Press, Ann Arbor, Michigan, nr 31, 1985, 300 blz. illus.

Edward LOWRY, **The Filmology Movement and Film Study in France**, UMI Research Press, Ann Arbor, Michigan, nr 33, 1985, 225 blz.

Graham BRUCE, **Bernard Herrmann: Film music and narrative**, UMI Research Press, Ann Arbor, Michigan, nr 38, 1985, 256 blz.

Dan SEITERS, **Image patterns in the novels of F. Scott Fitzgerald**,

De bovenstaande titels, behalve de laatste, zijn enkele nummers uit de reeks, 'Studies in cinema', uitgegeven bij UMI, Michigan (het laatste nummer is een werk uit de reeks 'Studies in Modern Literature'). De studies zijn herziene uitgaven van de doctorale dissertaties van de betreffende auteurs en dit mag reeds een aanwijzing zijn voor de wetenschappelijke stijl, de kwaliteit en diversiteit van onderwerpen die in deze reeks behandeld worden. Elk deel beschikt uiteraard ook over een uitgebreide bibliografie van het onderwerp.

Het eerste geciteerde deel handelt over het werk van een regisseur die 27 jaar verbonden was aan één van de grote Hollywood Majors (Warner Bros. 1926-1954) en bijgevolg een zeer groot aantal films afleverde. Binnen de stijlconventies en geprefereerde onderwerpen van zijn studio, wist Curtiz toch een persoonlijke filmstijl te ontwikkelen bij de verschillende genres die hij beoefende.

De volgende titel bespreekt de bijdrage van een scenarist tot de Amerikaanse film in een historische en biografische context. Martin beschrijft de evolutie van Hechts stijl binnen het zgn. 'Screwball comedy'-genre (1930) en zijn samenwerking met regisseurs zoals Hitchcock, Lubitsch en filmproducer Selznick. Het probleem waarmee de meeste scenaristenstudies te kampen hebben (en ook deze auteur) is het bepalen en al dan niet toekennen van schrijverskrediet voor bepaalde films. Een grondige historische studie zou dan ook voor de hand moeten liggen.

De derde titel is een zeer interessant werk over de traditie van 'reflexivity' in romans, toneelstukken en vooral in films. De auteur interpreteert de term reflexiviteit als een omkering van de veronderstelling dat kunst een transparant communicatief medium is. Vele narratieve kunstwerken bijvoorbeeld onderbreken juist de verhaalstructuur om de aandacht te vestigen op de manier waarop het kunstwerk gemaakt wordt en doorprikken op deze wijze de illusie van transparantie. Om dit te bereiken worden verschillende stijlmiddelen gebruikt die R. Stam onderzoekt en aantoon met voorbeelden uit de literatuur en de film.

Het vierde werk hierboven geciteerd, is een historische studie die de betekenis van de "filmologie", een naoorlogse beweging in Frankrijk, beschrijft. De filmologie is een beweging ontstaan in 1946 onder invloed van Cohen-Séat, die voor het eerst de studie van de film op universitair niveau introduceerde en de noodzaak ervan onderstreepte voor de andere bestaande academische disciplines. Lowry heeft een studie gemaakt van deze beweging en haar geplaatst in het bredere kader van de filmtheorie. Vooral diegenen die geïnteresseerd zijn in filmtheorie en haar historische ontwikkeling, zullen dit werk dan ook als een belangrijke bijdrage beschouwen.

Boeken die de filmmuziek bestuderen, behandelen meestal de betekenis van de muziek voor film in het algemeen en geven enkele voorbeelden aan uit het werk van een groot aantal filmmuziek-componisten. Een uitgebreide monografie echter over een belangrijke componist als B. Herrmann is een zeldzaamheid in de literatuur. De auteur van dit werk (de

vijfde geciteerde titel) wil bewijzen dat door de werkzaamheden van Herrmann in Hollywood vanaf 1940, de traditionele muziek-partituren duidelijk wijzigden. Een uitgebreide melodie van acht tot zestien maten moet plaats ruimen voor een basismelodie van maar enkele noten tot hoogstens twee maten. De uitgebreide melodie was volgens Herrmann niet aangepast aan het ritme van bijvoorbeeld Hitchcocks films. G. Bruce knoopt dan ook aan zijn studie een gedetailleerde analyse vast van de partituren voor "Psycho" en "Vertigo". Ook Herrmanns werk voor andere regisseurs (na zijn Hollywood-periode) wordt uitvoerig beschreven. Dit boek getuigt tenslotte van een grote eruditie in filmmuziek.

Het laatste geciteerde werk is een onderzoek naar de "beelden" in enkele van F. Scott Fitzgeralds romans. Volgens de auteur kan men de romans het best analyseren op basis van "beeldpatronen". Het succes van Fitzgeralds romans is daarenboven waarschijnlijk afhankelijk van het al dan niet slagen in het opbouwen van deze beeldpatronen. Dit inzicht kan leiden tot het besluit dat de reden waarom vele Fitzgerald-romans verfilmd werden (of tot tv-feuilletons omgevormd worden), juist ligt in dit beeldgebruik, dit spel met schijn en werkelijkheid (vandaar ook de ironie die het meeste van zijn werk doordringt) waarop uiteindelijk Fitzgeralds "visie" berust. Als belangrijkste beeldpatronen bespreekt de auteur de beelden van 'vervoer', communicatie, licht en duisternis, ziekte en aftakeling en 'water'. Hoewel we hier een eind verwijderd zijn van de concrete visualisatie in films, kan het beeldgebruik in de romans toch voor vele lezers een eerste aanzet geweest zijn om aan een concrete representatie te denken (een standpunt dat trouwens zijn voorgangers kent in de literatuur over film en moderne roman).

Tenslotte nog een woord over de totale publicatie van deze UMI-reeks. Vermits er toch kwaliteitsverschillen merkbaar zijn onder de studies, stellen we ons de vraag naar de selectienormen tot publicatie van deze werken.

Men zou kunnen gissen dat het o.m. de actualiteit van de behandelde thema's of de originaliteit van de onderwerpen is. De rest van het gissingswerk laten we aan de lezers over. Al bij al is deze reeks, Studies in Cinema, toch een onmisbaar en uiterst nuttig instrument voor geïnteresseerden in de film.

L.M.

Gerhard ADAM,
Literaturverfilmungen.
Studententexte für die Kollegstufe,
R. Oldenbourg Verlag, München, 1984, 91 blz.

Dit kleine boekje bevat een bloemlezing van teksten die het onderwerp literatuurverfilming vanuit een bepaald aspect bespreken.

Het belangrijkste probleem i.v.m. literatuurverfilming is de transformeerbaarheid van de literaire kenmerken en karakteristieken in een filmische taal. Deze vraag probeert het boekje dan ook te illustreren aan de hand van interviews met belangrijke cineasten die reeds enkele literatuurverfilmingen op hun naam hebben staan en aan de hand van teksten van academici die zich op de theoretische studie van literatuurverfilming toegelegd hebben. Alles in beschouwing genomen is het boekje

een goede samenvatting en vooral een inleiding tot de problematiek van de literatuurverfilming.

L.M.

SPONSORING

Lucas GOOSSENS en Frank PAULI,
Sportsponsoring,
Kluwer, Deventer, 1985, 222 blz.

Op het moment dat sportreportages en de daarmee verbonden kijk- en luistercijfers van de massamedia indrukwekkende proporties zijn gaan aannemen, mag men wel stellen dat de sportsponsoring een zeer actueel en populair fenomeen is geworden.

Dit werk wil in het bonte en verwarde milieu van sponsors en sporters voor de lezer een zekere orde scheppen en zo vooral voor de betrokkenen meer duidelijkheid en zekerheid creëren.

Boeiend en terecht is wel het feit dat de materie vanuit een dubbel standpunt, namelijk dat van de twee hoofdbetrokkenen, (sponsor en gesponsorde), wordt bekeken.

Daar de massamedia in dit gebeuren een cruciale rol spelen, wordt een apart hoofdstuk voorbehouden om hun rol en betekenis in dit verband te onderstrepen.

Ook wordt een blik in de toekomst geworpen, die ons leert dat de enorme ontwikkeling van de media van grote betekenis zullen zijn voor het hele sponsoring-gebied.

Het brede spectrum van aspecten van waaruit men de materie overschouwt en vooral het feit dat men theorie en praktijk nadrukkelijk bij mekaar laat aansluiten (aan de hand van reële voorbeelden) maken dit werk tot een uitstekende aanzet tot de verkenning van een boeiend en toch wel zeer apart vakgebied.

L.D.

TELEVISIE

Sabine, JORG
Unterhaltung im Fernsehen. Show-Master im Urteil der Zuschauer,
K.G. Saur Verlag, München, 1984, 170 (Schriftenreihe I.Z.I. für das Jugend- und Bildungsfernsehen, nr. 18).

Vinden we bij Ursula Dehm een uitgebreide theoretische onderbouw voor haar onderzoek alvorens de resultaten besproken worden, dan is hiervan bij Sabine Jörg geen sprake. Hier wordt meteen met de deur in huis gevallen.

Het eerste hoofdstuk 'Vorbemerkung der Einführung in die Fragestellung' beperkt zich er toe te stellen dat de klein gedrukte tekstgedeelten, met methodische uitleg, evengoed overgeslagen kunnen worden en dat elk hoofdstuk afzonderlijk kan gelezen worden om vervolgens de centrale vraag te stellen: "Wie werden sechs der bekannten deutschen Show-Master vom Publikum aufgenommen und erlebt?". Naast enige vragen over de bekendheid en de geliefdheid van de 6 presentatoren

wordt voornamelijk gebruik gemaakt van de semantische differentiaalanalyse om de eigenschappen van de 'show-master' te weten te komen.

De ideale showmaster moet rechtvaardig, overtuigend en natuurlijk zijn en mag niet onbeholpen of vervelend zijn; de toeschouwers beoordelen hun favoriete showmaster positiever dan een andere; dergelijke en andere evidenties vindt men vaak terug. Voor wie dus geïnteresseerd is te weten of Rosenthal populairder is dan Thölke, of Felix humoristischer is dan Kulenkampff en of Juhnke overtuigender is dan Fuchsberger is dit boek een aanrader. Wie daarentegen een beter begrip wenst over amusement, de rol van de presentator in dit amusement enz. die heeft hier weinig aan. Daarvoor blijft de theoretische verantwoording en interpretatie te beperkt.

Kenmerkend voor de hele opzet is het ontbreken van een bibliografie. In de voetnoten wordt naar welgeteld vier boeken verwezen. De helft daarvan heeft dan nog betrekking op de analysemethode. Kortom het onderzoek staat op zichzelf en mist elk verband met de ruimere communicatiewetenschap. Nut heeft dit boek enkel als illustratiemateriaal bij een ander, beter uitgewerkt onderzoek.

B.K.

Petra S. HAETMANN-LAUNGS en Anthony John GOSS,
Unterhaltung und Politik im Abendprogramm des DDR-Fernsehens,
Verlag Wissenschaft und Politik, Köln, 1982, 239 blz.

In dit werk wordt gepoogd aan de hand van een systematisch-kwantitatieve inhoudsanalyse de dialectiek van amusement en politiek in het avondprogramma van de DDR-televisie aan te tonen. Het gaat niet in de eerste plaats om een kritische vergelijking met de Westerse media. De auteurs vertrekken van de opvatting die de DDR-televisie heeft van zichzelf en van de opdracht die haar is toevertrouwd, nl. het socialistische mensbeeld te verspreiden en de verworvenheden en voordelen van het socialistische systeem bekend te maken. Hiervoor werd 5 weken lang het avondprogramma van de DDR-televisie vanaf 19 u. geanalyseerd. De studie komt tot de conclusie dat in de DDR-televisie de versterking en de stabilisering van de socialistische principes duidelijk centraal staan. Beide objectieven worden aangevuld door de confrontatie met de ideologische tegenstander, het kapitalistische Westen.

In de informatie-uitzendingen en de amusementsuitzendingen zonder dramatische handeling die in de DDR zelf worden geproduceerd, domineert de schildering van de voordelen van het eigen systeem. Hiermee correspondeert het positieve beeld dat van de andere socialistische "broederstaten" wordt opgehangen en ook het beeld dat wordt geschetst in analoge uitzendingen die in de andere socialistische landen worden geproduceerd. In de genoemde types van uitzendingen heeft het negatieve beeld van het Westen vooral betrekking op de huidige situatie aldaar. Het historisch perspectief van de negatieve kanten van het Westerse kapitalisme wordt vooral overgebracht via speelfilms, waarbij de films uit de DDR zich vooral bezighouden met het nationaal-

socialistische verleden. Aldus wordt de continuïteit van negatieve toestanden beklemd. Dit beeld wordt tenslotte nog versterkt door producties uit het Westen — ook hier weer vooral speelfilms —, die wantoestanden in de Westerse landen aan de kaak stellen.

In de meeste onderzochte uitzendingen valt een verbinding van amusement of onpolitieke informatie met politiek te constateren. Om tegemoet te komen aan de wens van de kijkers naar meer amusement en meer informatie over het alledaagse leven tracht men — gradueel verschillend volgens de genres — politieke inhoud te onderhouden mogelijk te integreren in niet-politieke informatieuitzendingen of in amusementsuitzendingen.

Wanneer men het avondprogramma van de DDR-televisie in zijn geheel bekijkt, dan kan men besluiten, zo menen de auteurs, dat de eis die door de hoogste staats- en partijinstanties wordt gesteld, nl. het bereiken van een osmose tussen amusement, informatie, vorming en politiek, niet alleen in de meeste afzonderlijke uitzendingen maar ook door de structuur van het gehele programma wordt vervuld.

G.R.

PERS

Jürg TOBLER,
Die Wortmischer. Presse zwischen Anmassung und Anpassung,
Zytlogge, Bern, 1983, 272 blz.

De Zwitserse journalist Jürg Tobler geeft hier in een kleine dertig kortere en langere stukken zijn visie op het perswezen. Hoofdthema's hierbij zijn: de vermenging van nieuws en commentaar of zelfs opiniering, het "creëren" van nieuws door een opvallende opmaak, het steeds toenemend cliché-gebruik enerzijds en de neologismen-manie anderzijds, de zelfoverschatting en ijdelheid van sommige journalisten, die meer oog hebben voor de realisering van het eigen ik dan voor het publiek. De auteur waarschuwt echter ook voor slaafse onderwerping aan het publiek en voor de uitwassen van de boulevardpers.

De tweede helft van het werk, waarin Tobler o.a. ingaat op de kansen van de lokale journalistiek en de problematiek van de rubrieken cultuur, economie, sport of van de beeldjournalistiek, boeide ons meer dan het eerste deel, dat soms nogal prekerig overkomt en niet vrij is van herhalingen. Zonder slotindruk is eerder pessimistisch. Tobler betreurt de kleinmoedigheid van de krantenuitgevers, die in de concurrentiestrijd liever de kwaliteit van hun blad naar beneden halen dan aan hun principes vast te houden. De persoonlijke ervaringen van de auteur, die wegens conceptuele meningsverschillen werd ontslagen als hoofdredacteur van de "Luzerner Neueste Nachrichten", hebben bij deze evaluatie zeker een belangrijke rol gespeeld.

G.R.

Edwin KAU
Die Mitbestimmung in Presseunternehmen,
Verlag Knut Reim, Hamburg, 1980, 350 blz.

Dit boek is de neerslag van een rechtssociologische studie over medezeggenschap in een aantal ondernemingen in de Duitse bondsrepubliek. In totaal werden 46 werknemers van 9 dagbladen en tijdschriften met een redactioneel statuut of een gelijkaardige regeling onderzocht over hun ervaringen. De helft van de respondenten waren lid van de ondernemingsraad, de anderen maakten deel uit van een "redactiecomité".

Twee hoofdstukken over de bijzondere problematiek van de medezeggenschap in ondernemingen gaan de eigenlijke onderzoeksresultaten vooraf. Daar ondernemingen als "Tendenzbetriebe" worden beschouwd, zijn bepaalde paragrafen van de wet op de ondernemingsraden er niet van toepassing. Het werk schildert de pogingen om een oplossing te vinden voor dit probleem en schetst de ontstaansgeschiedenis van de bestaande redactionele statuten. De auteur komt tot de conclusie dat enerzijds de betreffende paragraaf in de wet op de ondernemingsraden zou moeten worden gewijzigd en anderzijds de regeling van de medezeggenschap in ondernemingen in een speciale perswet zou moeten worden vastgelegd. In een uitvoerige appendix worden de resultaten van de enquête en de teksten van de verschillende bestaande regelingen afgedrukt.

G.R.

GRAFFITI

X.,
GRAFFITI 3, Phantasie an deutschen Wänden,
Wilhelm Heyne Verlag, München, 1985, ... blz.

Sommigen verzamelen citaten, sommigen bundelen aforismen, anderen bestuderen Graffiti. En nog andere beweren, onder het motto 'Eigenlob stimmt', "...das wirklich beste Graffitibuch aller Zeiten präsentieren zu können".

Een goede honderd bladzijden goede en minder goede graffiti, met voldoende foto's, vormen misschien niet het 'beste' graffitiboek, maar wel een aangename verpozing, steeds goed voor een lach, vaak een doordenker, soms gewoon onzin. Enkele voorbeelden: 'Atomraketen gegen Krieg ist wie Schnaps gegen Alkohol'; 'Consumo ergo sum (René Discount)'; 'Adele verpflichtet, doch Irene ist menschlich'. Meer in Graffiti 3.

B.K.

De bijdragen in dit nummer zijn van:

Luk BOONE, gewoon hoogleraar en voorzitter van het Departement Communicatiewetenschap, K.U.Leuven

Rudi DE MEYER, Katelijne KNAEPS en Jan MULLEMAN, licentia(a)te in de Communicatiewetenschap, K.U.Leuven

Jean-Pierre EVERAERTS, Wilfried JAMMAERS, Pascal LEFÈVRE en Benny SALAETS, studenten in de Communicatiewetenschap, K.U.Leuven.